

RAT ESTONIA

II

GIAN CARLO MENOTTI

TELEFON

ehk

armastuse kolmnurk

Koomiline ooper 1 vaatuses

Autori libreto

Eestikeelne tõlge Arne Mikk

Esiatendus 13. oktoobril 1973. a.

Tegelased:

Lucy Eesti NSV teen. kunstnik
MARGARITA VOITES
ANU KAAL

Ben NSV Liidu rahvakunstnik
GEORG OTS
Eesti NSV teen. kunstnik
VOLDEMAR KUSLAP
ILLART ORAV

Kui ooperis on kaks tegelast, siis võib juba ette arvata, et nad on teineteisesse armunud. Benil on kiire Lucy jah-sõna kuulmisega, sest tal seisab ees pikk reis, rongi väljumiseni on jäänud aega üsna vähe. Aga abieluettepanekut ei õnnestu tal kuidagi teha, sest ikka segab vahele kolmas — telefon. Lucy armastab telefoniga rääkida pikalt ja põhjalikult. Meeleheitel Ben leiab: «Pigem võiks tal olla mees, ämm ja armuke, kui see monstrum!». Lõpuks tuleb ta päästvale mõttele helistada ise Lucyle lähimast telefoniautomaadist. Lucy nõustub rõõmuga saama Beni naiseks ja ooper lõpeb õnneliku duetiga läbi telefoni. Ben ülistab telefoni kui taevalikku leiutist ja lubab reisil olles helistada Lucyle iga päev.

Dirigent
Eesti NSV teeneline kunstitegelane
ERI KLAS

Lavastaja — Arne Mikk

Kunstnik
Eesti NSV teeneline kunstitegelane
ELDOR RENTER

Kontsertmeistrid
VIIVA VÄINMAA ja JAANUS JUUL

Dirigent-assistent — PEETER LILJE

Orkestri kontsertmeister — ARVED JAKOBI

Etenduse juht — JÜRI KRUUS

Lavastusala juhataja: ÜLO MATESEN

Kostüümidiala juhataja: LEIDA SÄREV

Dekoratsiooniala juhataja: FELIX THALING

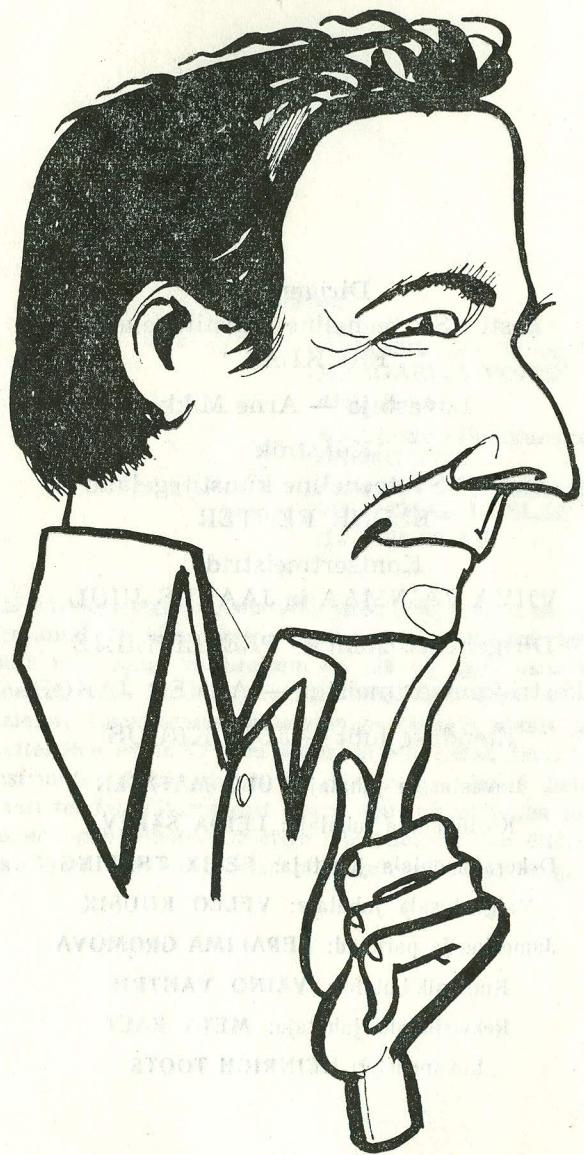
Valgustusala juhataja: VELLO KUUSIK

Jumestus ja parukad: SERAFIMA GROMOVA

Kunstnik-butafor: VÄINO VAHTRIK

Rekvisiidiala juhataja: META KALT

Lavameister: HEINRICH TOOTS

E. Valteri sõbralik šarž

Tänapäeva tuntumaid ooperiheliloojaid Gian Carlo Menotti on rahvuselt itaallane, sündinud 1911. aastal. Pärast Milaano Konservatooriumi lõpetamist aastal 1927 õppis ta veel Philadelphia Curtise Instituudis (1928—1933) ja töötab sellest ajast USA-s.

Menotti ooperite edu tuleneb tema suurepärasest lavanärvist. Tekst, muusika ja tegevus moodustavad lahutamatu terviku. Sageli lavastab ta oma oopereid ise. Alati kirjutab ta ise oma ooperite libreto; nende tege- lasteks on enamasti inimesed tänapäeva suurlinnast. Menotti kirjutas libreto ka ameerika helilooja Samuel Barberi ooperile «Vanessa» ning oli ooperi esmaavastajaks (1958).

Muusikas taotleb Menotti eelkõige vahetut mõju kuulajale. Ta tunneb hiilgavalt nii vokaaltehnikat kui orkestri võimalusi. Omanäolist helikeelt pole ta siiski loonud. Tema muusikast võib leida meenutusi küll Puccini- nist (muidugi tänapäevasemas kõlarüüs), küll Gershwinist; ise peab ta oma suurimaks eeskujuks Mussorgskit. Ega Menotti ei eitagi mõjude- rohkust oma helikeeles. Kõik erinevad stiilivõtted seob ta aga meistri- käega loomulikuks, psühholoogiliselt tõepäraseks ja efektseks tervikuks.

Maailmakuulsuse saavutas Menotti ooperiga «Konsul» (1950), mille aineks on bürokraatia muserdav mõju inimesele. Tema neljateistküün- nest ooperist on mängitavamad veel koomiline esikooper «Amelia läheb ballile» (1935), «Meedium» (1946), televisiooniooper «Amahl ja öised külalised» (1951), «Bleecker-Streeti pühak» (1954) ja bufo-ooper «Viimne metslane» (1960).

Koomiline lühiooper «Telefon» valmis 1947. a., menukas esmalavastus koos «Meediumiga» oli samal aastal Broadwayl.

*

«...kaasaegsel muusikal pole õnnestunud anda meile tõelist komöö- dialikku vaimu. Tänapäeva muusika oskab olla sardooniline, kuid ehtsat rõõmu temas ei ole. Sellepärast on *opera buffa* jäetud hooletusse. Bufo- ooperi saladus seisneb selles, et rõõm on muusikas endas. See suudab nakatada kuulajaskonda; kui publik naerab, siis sellepärast, et muusika naerab. Seetõttu arvan, et Mozart ja Rossini kaotavad palju oma graat- siast ja armsusest, kui nende komöödiaid lavastatakse farssidena kartu- ses, et nad ei näi muidu küllalt naljakad.

Mozarti muusika ei pane teid kunagi naerma, kuid olles ise puhas naer, suudab ta edasi anda sõnul seletamatut õnne. Heliloojad, kes pub- likult naeru väljameelitamise eesmärgil moonutavad oma muusikat grotesksete kõladega (ja kui sageli ikka veel kuuleme vanu trikke, nagu «vale» bass täiesti süütu meloodia juurde või instrumentide onomato- poetiline ägamine ja kriuksumine), — need heliloojad teotavad oma ametit. Suured *opera buffa* meistrid — Mozart, Donizetti, Rossini, Verdi — ei alandu iialgi selliste trikkideni. Ükskõik kui groteskne on lavaline situatsioon, muusika naer jääb jahedalt väarikaks. Sellistes teostes on lauljate näitlemine jandi vaimus, nagu seda sageli võib näha meie ooperiteatrites, halva maitse tunnistajaks, ühtlasi pole see üldse vajalik.

*

Isegi komöödia, et olla suur, peab olema rajatud mitte naljadele või väikestele väärtustele, vaid inimkonna põhilistele nõrkustele, tugevatele koomilistele väärtustele — nii nagu tragöödia tegeleb põhiliste traagiliste väärtustega; sageli on need ühed ja samad. Näiteks «Maria Golovinis» kirjutasin tragöödia kiivusest. Kuid kiivus on sageli koomilise käsitluse aineks, nagu see oli ka ooperis «Amelia läheb ballile».

G. C. Menotti («Opera News», nr. 28/13, 1964. a.)